

Ekonomický růst

*5EN203_Makroekonomie I
Zimní semestr 2018/2019*

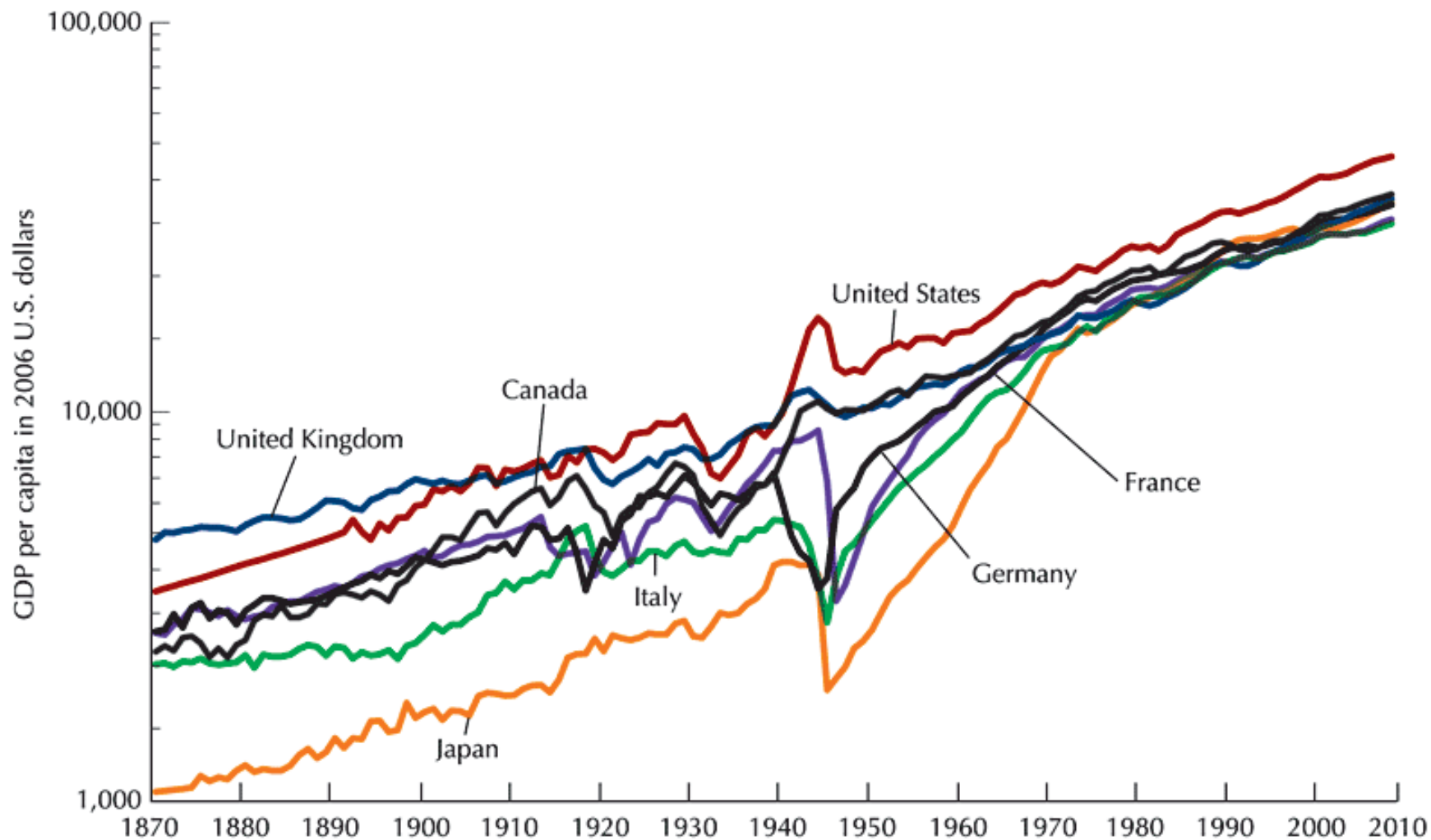
Ing. Martin Slaný, Ph.D.

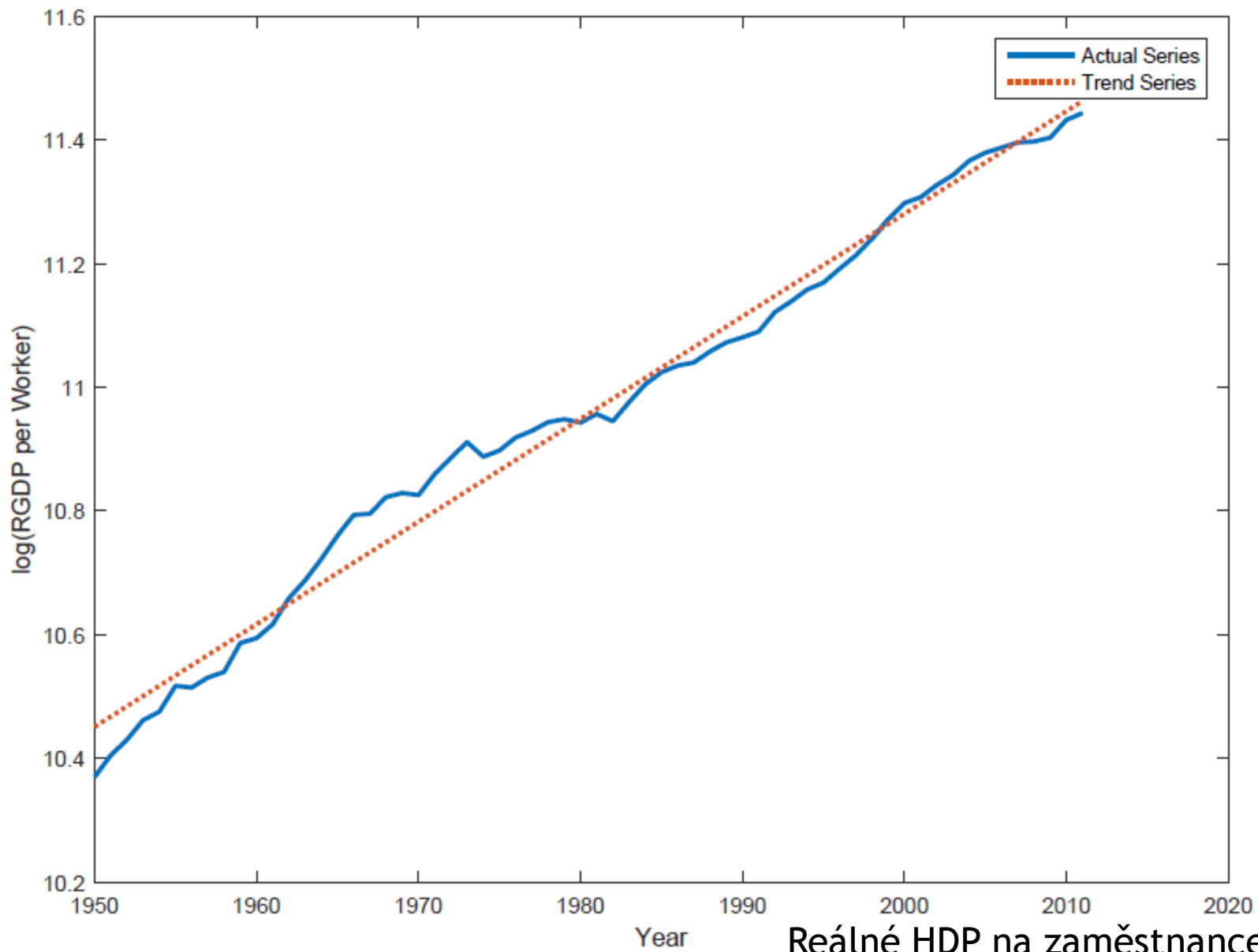
EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

**MS
MT**
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

HDP na obyvatele – dlouhodobý vývoj

Sources: OECD Development Center, *The World Economy: Historical Statistics*, and Groningen Growth and Development Center, *Total Economy Database*. Details in Appendix C-4.

Reálné HDP na zaměstnance
(USA, 1950-2011)

Table 4.1: GDP Per Capita for Selected Countries

ozdíly

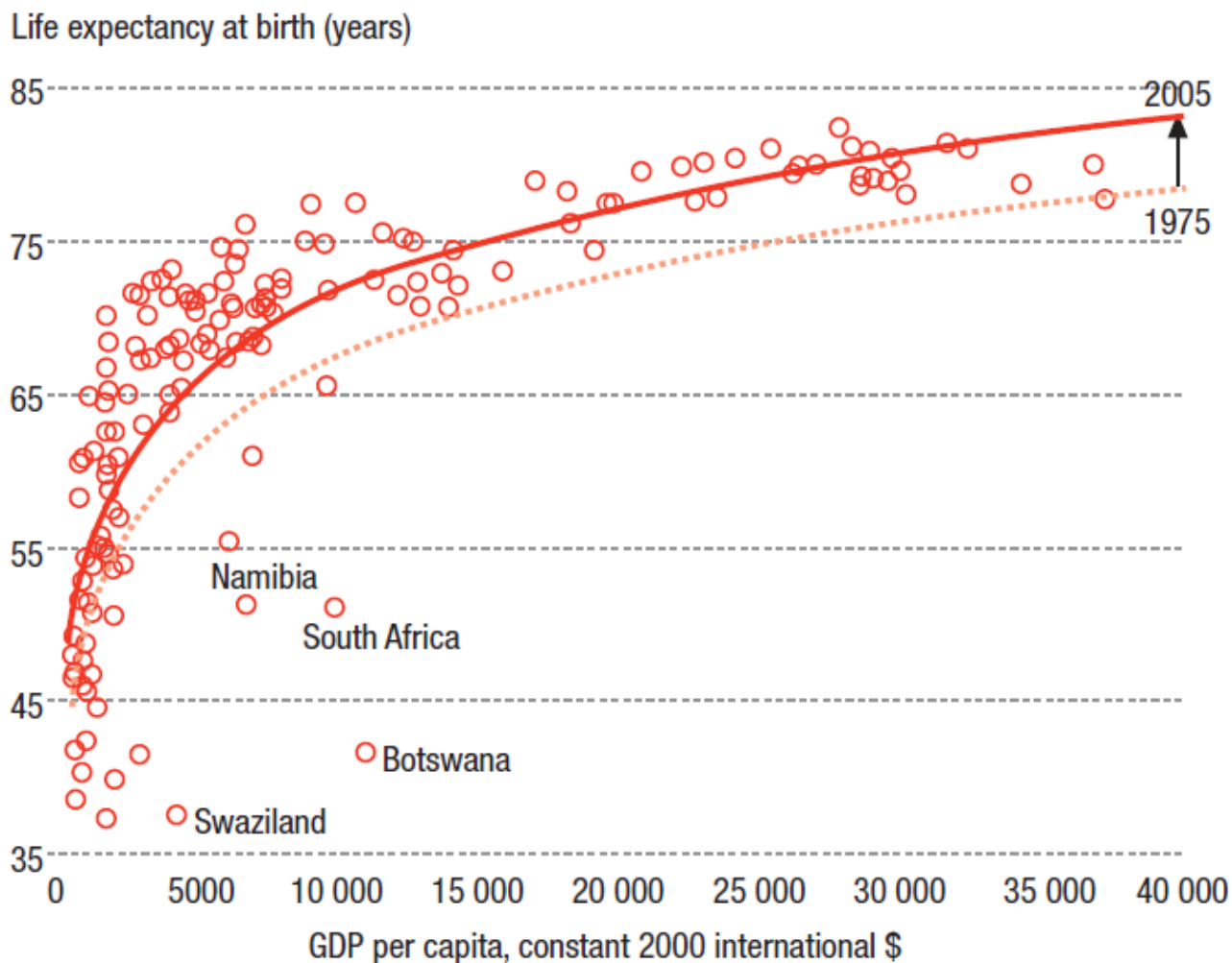
	GDP per Person
High income countries	
Canada	\$35,180
Germany	\$34,383
Japan	\$30,232
Singapore	\$59,149
United Kingdom	\$32,116
United States	\$42,426
Middle income countries	
China	\$8,640
Dominican Republic	\$8,694
Mexico	\$12,648
South Africa	\$10,831
Thailand	\$9,567
Uruguay	\$13,388
Low income countries	
Cambodia	\$2,607
Chad	\$2,350
India	\$3,719
Kenya	\$1,636
Mali	\$1,157

Proč je růst důležitý?

- Kojenecká úmrtnost
  - 20 % ve 20 % nejchudších zemí, ale 0,4 % ve 20 % nejbohatších zemích.
- Naděje dožití
  - v USA 78 let, v Ugandě 53 let.
- Míra gramotnosti
  - v USA/Evropě 99 %, v Mali 23 %.
- Chudoba
  - V Pákistánu žije 85 % lidí za méně než 2 US dolary na den.
  - Jedna čtvrtina nejchudších zemí zažila v posledních třiceti letech hladomor.

Ekonomický růst zvyšuje životní úroveň, snižuje chudobu, zvyšuje naději dožití, atd.

HDP na hlavu a naděje dožití

Zdroj: WHO.

HDP na hlavu a chudoba

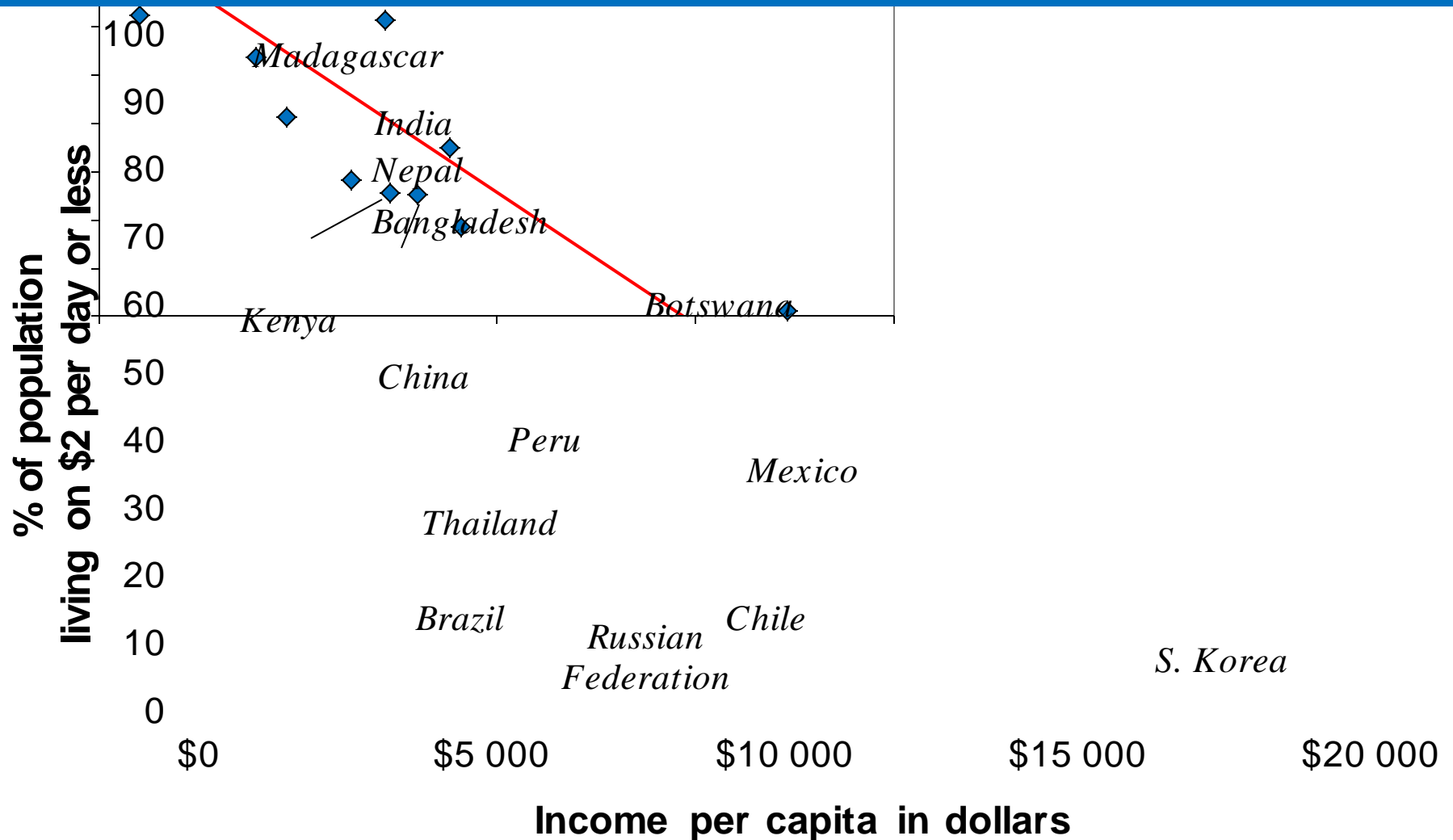

Table 4.2: Growth Miracles and Growth Disasters

Growth Miracles				Growth Disasters		
	1970 Income	2011 Income	% change		1970 Income	2011
South Korea	\$1918	\$27,870	1353	Madagascar	\$1,321	\$
Taiwan	\$4,484	\$33,187	640	Niger	\$1,304	\$
China	\$1,107	\$8,851	700	Burundi	\$712	\$
Botswana	\$721	\$14,787	1951	Central African Republic	\$1,148	\$

Notes: This data comes from the Penn World Tables, version 8.1. The real GDP is in terms of chain-weighted

Př. 1: Korea a Filipíny

V roce 1965 měly stejnou úroveň HDP na hlavu. Dnes je Korea v reálném důchodu na hlavu 6krát vyspělejší než Filipíny.

Př. 2: Ukrajina a Bělorusko

V roce 1990 byl HDP na obyvatele na Ukrajině a Bělorusku přibližně stejný. Dnes má Bělorusku skoro dvakrát vyšší HDP na obyvatele než Ukrajina.

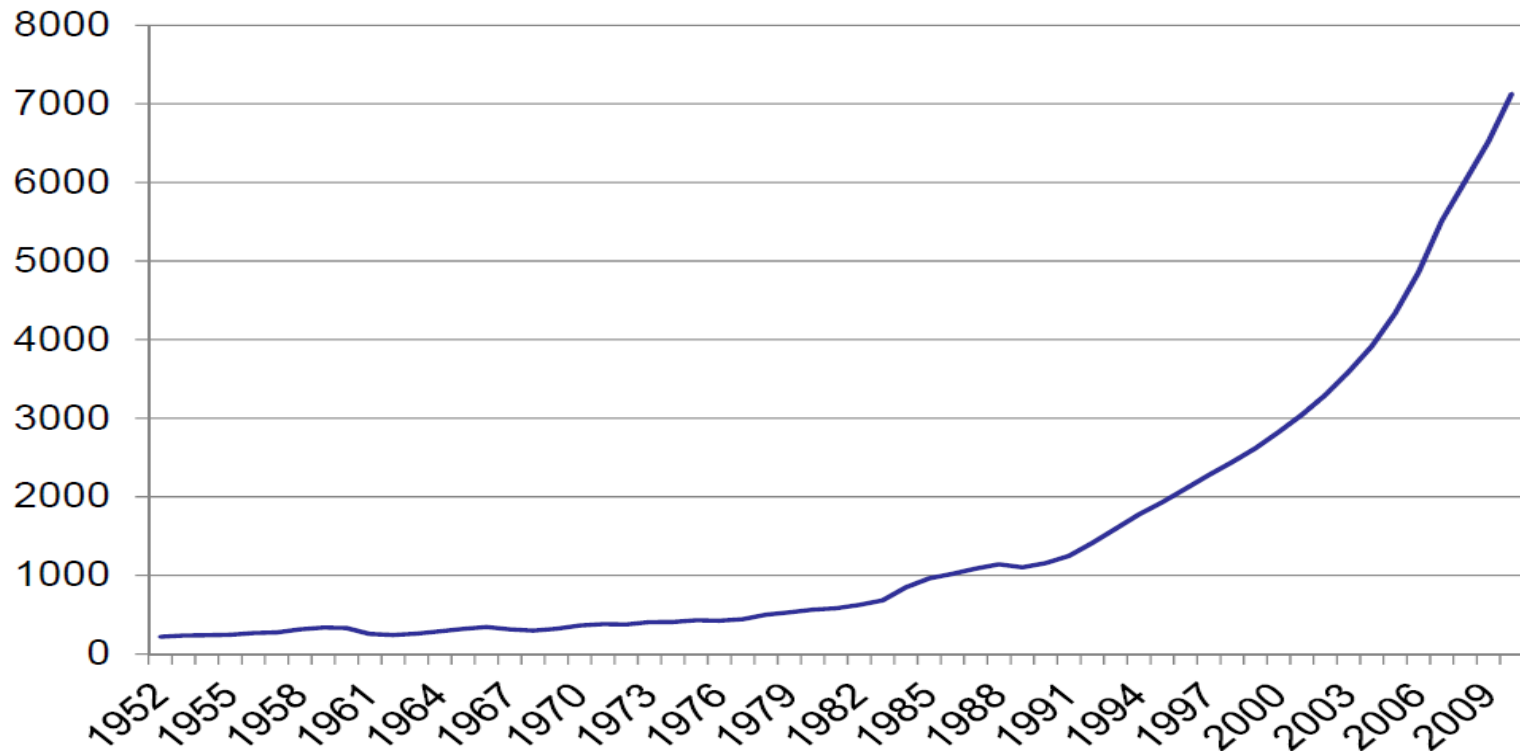

Malý rozdíl v růstu, ale velký skok pro obyvatelstvo

- Dokonce i malé změny v míře růstu ekonomiky znamenají velké rozdíly v životní úrovni v dlouhém období.

Roční tempo růstu důchodu na hlavu	Procentuální zvýšení životní úrovně po		
	25 letech	50 letech	100 letech
2,0%	64,0%	169,2%	624,5%
2,5%	85,4%	243,7%	1,081,4%

Čínský hospodářský boom

HDP na obyvatele v Číně (ve stálých cenách roku 2005):

1952: 219 \$

1976: 422 \$

2009: 7 130 \$

Zdroj: Penn World Database.

Pravidlo 70

- Průměrný růst reálného HDP na obyvatele v USA od konce války je 1,7%
- Co to znamená v absolutních rozdílech bohatství (vyspělosti)?
- Pravidlo 70 je způsob jak přibližně odhadnout počet let, která jsou třeba k tomu, aby se **vyspělost země zdvojnásobila**.

$$2Y_0 = (1 + g)^t Y_0$$

$$2 = (1 + g)^t$$

$$\ln 2 = t \cdot \ln(1 + g)$$

Platí, že

$$\ln(1 + g) \approx g \text{ a } \ln 2 = 0,7$$

$$t = \frac{0,7}{g}$$

Pravidlo 70: USA a Čína

USA:

- Průměrný růst reálného HDP na obyvatele v USA od konce války je 1,7%.
- Jak dlouho trvá zdvojnásobení životní úrovně?

$$t = \frac{0,7}{g} = \frac{0,7}{0,017} \text{ resp. } \frac{70}{1,7} \approx \mathbf{41 \text{ let}}$$

Čína:

- 1976 reformy Deng Xiaoping; průměrné tempo růstu HDP na obyvatele v letech 1976-2010 bylo 8,3 %.
- Jak dlouho trvá zdvojnásobení životní úrovně?

$$t = \frac{0,7}{g} = \frac{0,7}{0,083} \text{ resp. } \frac{70}{8,3} \approx \mathbf{8,4 \text{ let}}$$

Solowův růstový model

Robert Solow: Nobelova cena za příspěvek k teorii ekonomického růstu (1987)

Solowův model

- neoklasický model
- hlavní paradigma proti kterému jsou srovnávány ostatní růstové teorie
- analyzuje determinanty růstu a životní úrovně v dlouhém období
- ukazuje, jak růst kapitálu, pracovní síly a technologického pokroku ovlivňují produkci a tím i celkový důchod.

Základy modelu

- nabídková strana - determinuje výstup při dané zásobě práce a kapitálu (nejprve ignorujeme TP a růst populace)
- poptávková strana - determinuje spotřebu, úspory, investice atd. při daném výstupu

Solowův růstový model vs. Klasický model

- K již není fixní
  - investice jej zvyšují, opotřebení jej snižuje
- L již také není fixní
  - růst populace jej zvyšuje
- Spotřební funkce je jednodušší
- Žádné G nebo T (pouze ke zjednodušení prezentace, stále lze provádět experimenty s fiskální politikou)
- NX jsou v rovnováze

Dlouhodobá produkční funkce

- Závislost reálného produktu na práci a kapitálu

$$Y = F(K, L)$$

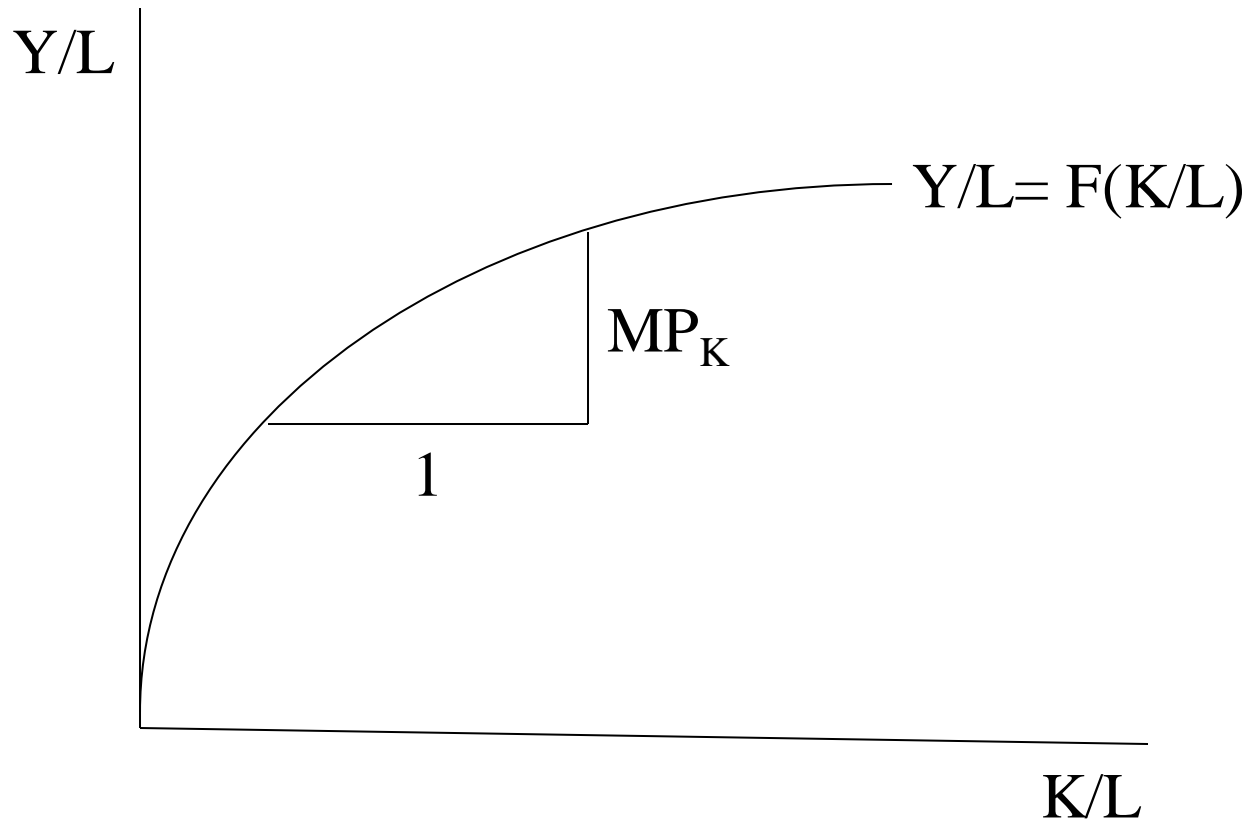
$$z = \frac{1}{L}$$

$$\frac{Y}{L} = F\left(\frac{K}{L}, 1\right) \text{ resp. } \frac{Y}{L} = F\left(\frac{K}{L}\right)$$

Intenzivní produkční funkce:

- produkt na jednoho pracovníka je funkcí kapitálu na jednoho pracovníka
- konstantní výnosy z rozsahu: $zY = F(zK, zL)$
- klesající výnosy z kapitálu: MP_K klesá

Dlouhodobá produkční funkce

Dlouhodobá investiční funkce

$$I + NX = S + T - G$$

- veřejné rozpočty jsou v rovnováze $T - G = 0$, a $NX = 0$, pak

$$I = S$$

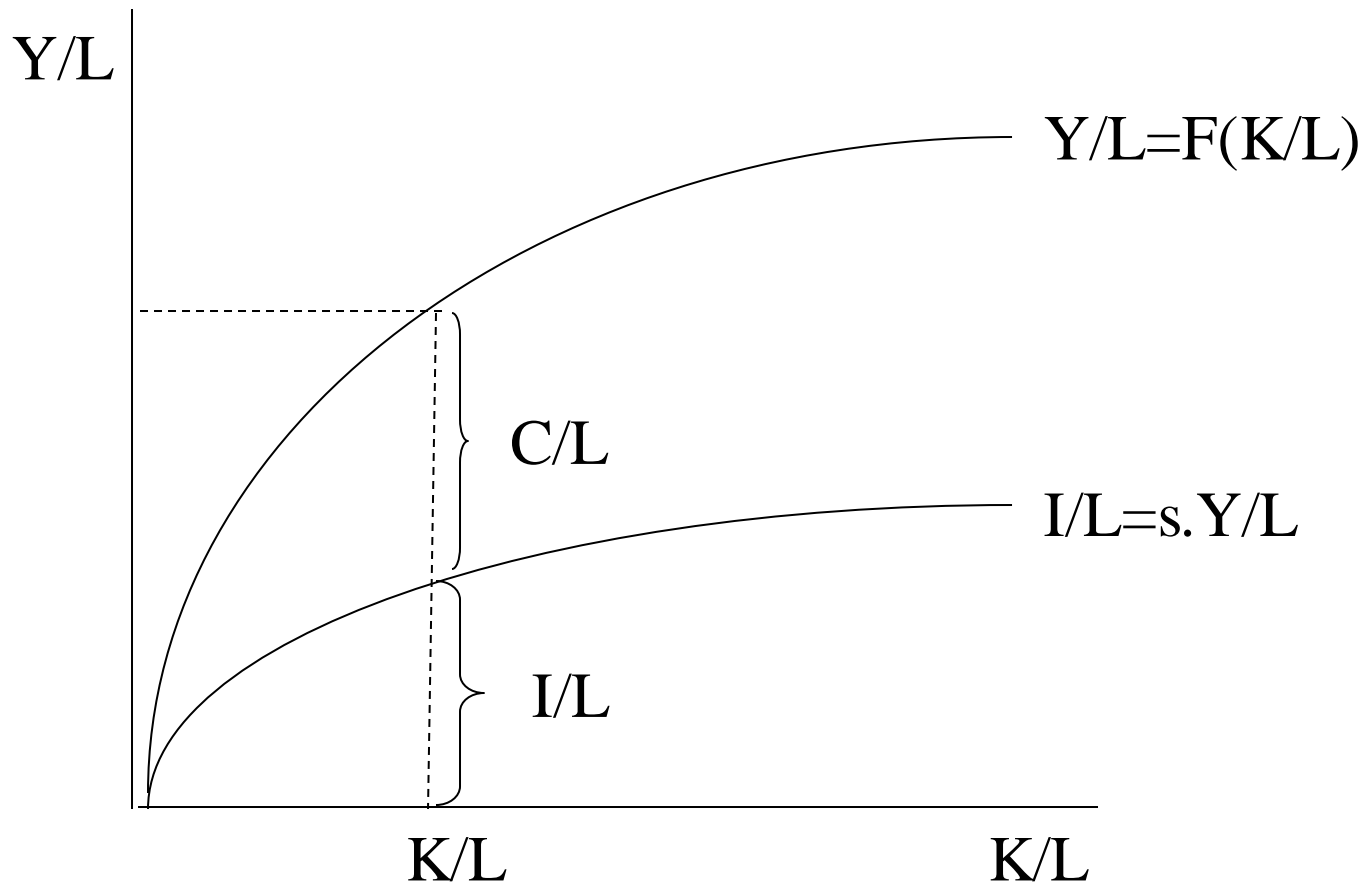
$$I = s \cdot Y$$

- míra úspor s = rozdělení produktu mezi spotřebu a investice.
- Dlouhodobá investiční funkce (na pracovníka)

$$\frac{I}{L} = s \cdot \frac{Y}{L}$$

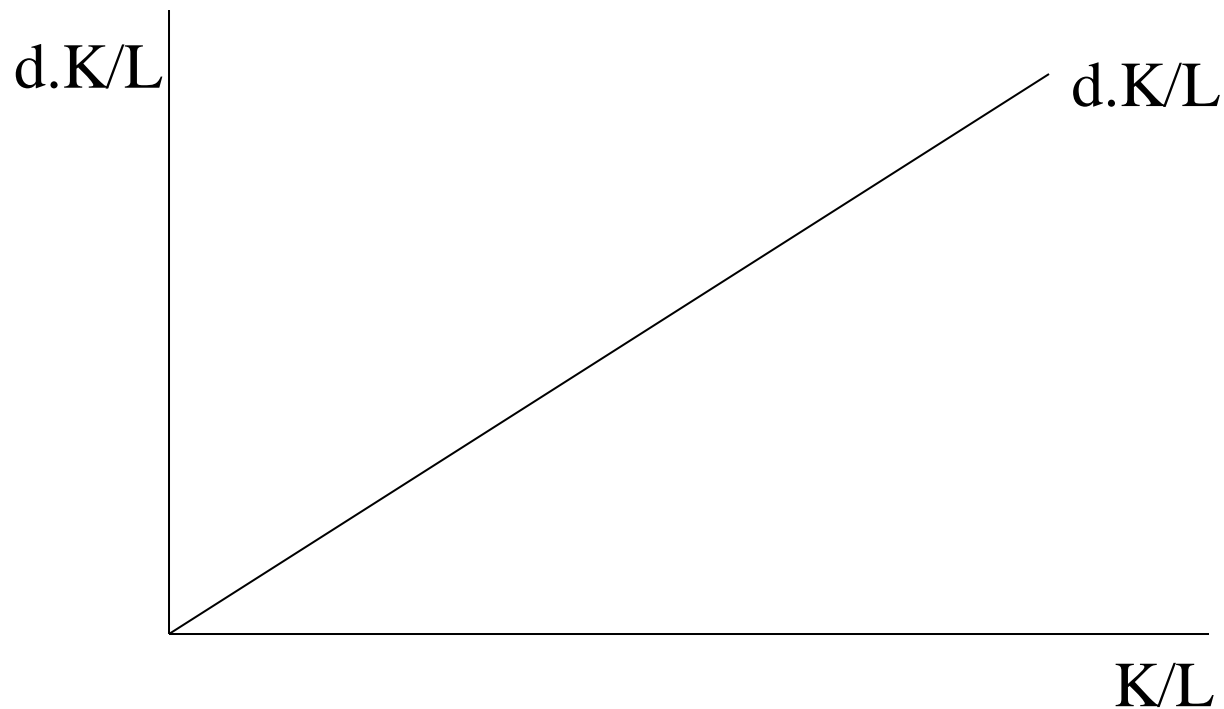
- Klíčovou determinantou produkce je kapitál, který se však může měnit v čase a způsobovat růst.
- faktory ovlivňují kapitál:
  - *investice* (zvyšují stav kapitálu) a
  - *opotřebení* (snižuje stav kapitálu)

Dlouhodobá investiční funkce

Opotřebení kapitálu

Míra opotřebení (d) - předpokládáme, že je konstantní

Stálý stav

Dopad investic a opotřebení na zásobu kapitálu:

$$\Delta K = I - d \cdot K$$

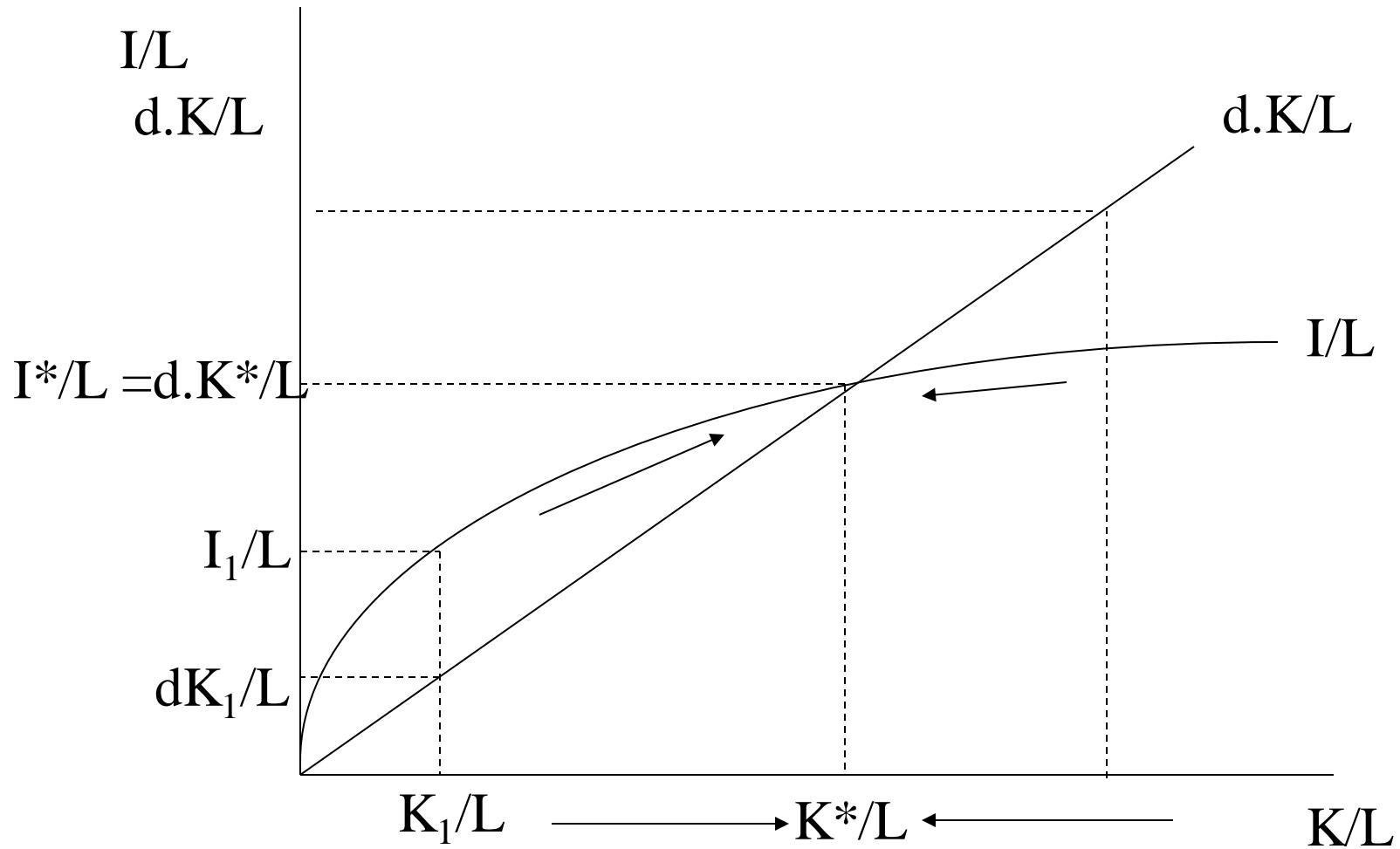
$$\frac{\Delta K}{L} = \frac{I}{L} - d \cdot \frac{K}{L} \quad (L \text{ je konstantní})$$

Existuje K^*/L , kde se investice rovnají opotřebení kapitálu, tedy zásoba kapitálu se již nemění

$$\frac{\Delta K}{L} = 0$$

Ekonomika zůstává ve stálém stavu nebo bude k němu směřovat, je to dlouhodobá rovnováha ekonomiky.

Stálý stav

Podmínka stálého stavu

$$\frac{I}{L} = \frac{d.K^*}{L}$$

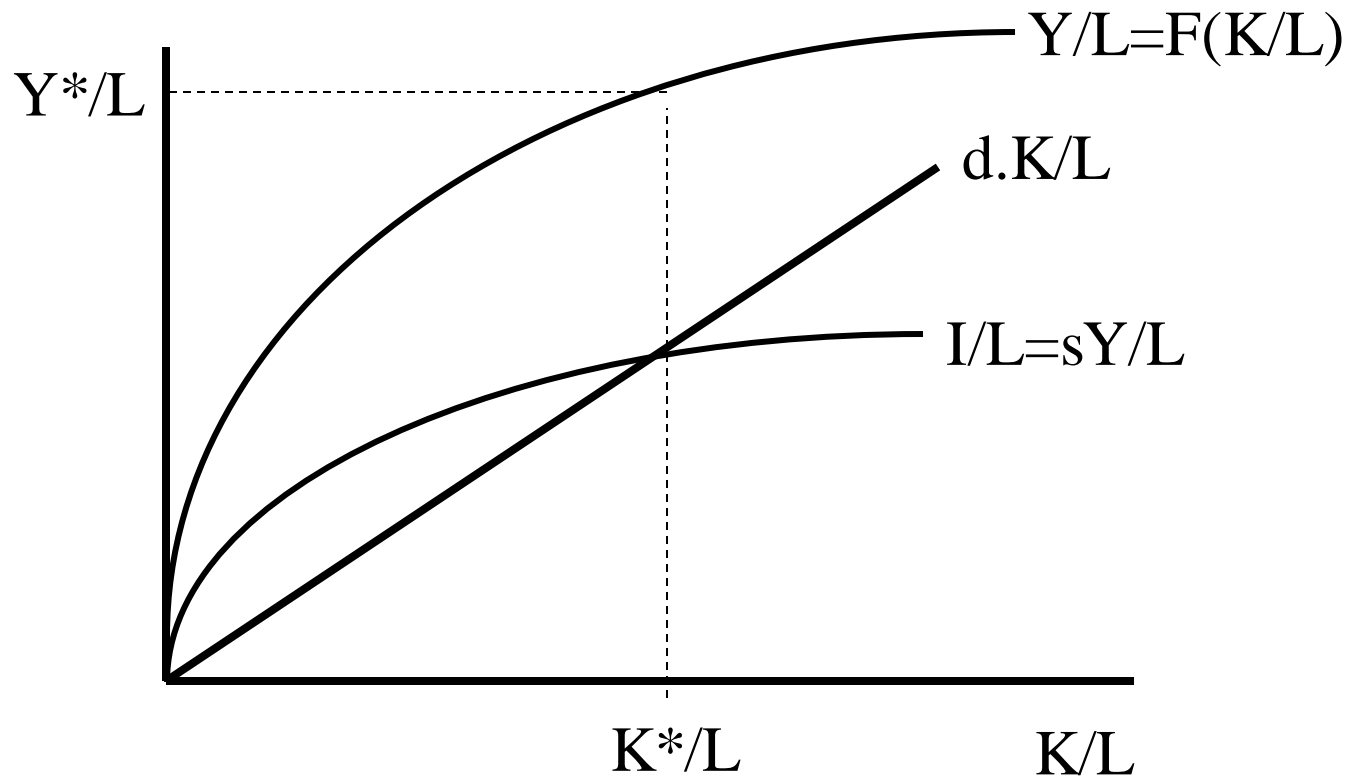
$$\frac{s.Y^*}{L} = \frac{d.K^*}{L}$$

$$\frac{K^*}{L} = \frac{s}{d} \frac{Y^*}{L}$$

Stálý stav kapitálu $\frac{K^*}{L}$ je tím větší, čím

- vyšší je míra úspor (s) a
- čím nižší je míra opotřebení kapitálu (d).

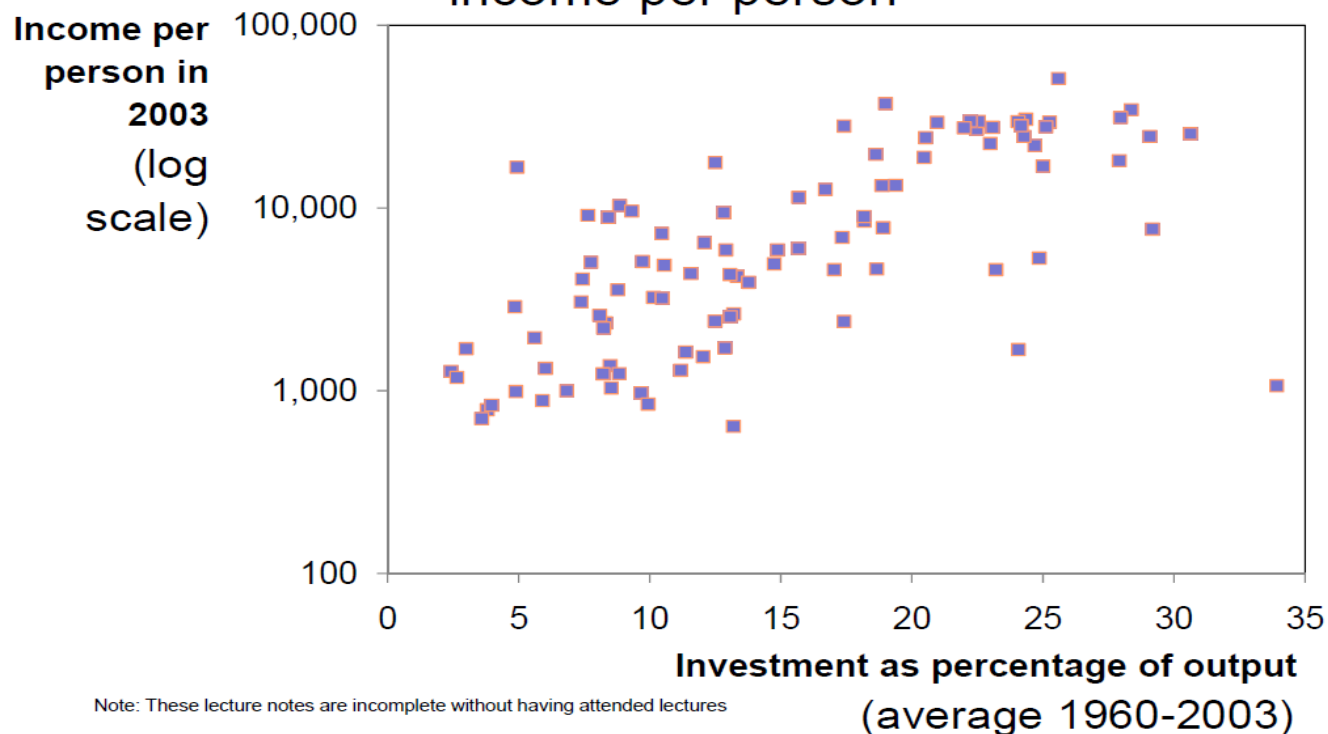
Stálý stav

Predikce Solowova modelu

- vyšší $s \Rightarrow$ vyšší $\frac{I^*}{L} \Rightarrow$ vyšší $\frac{K^*}{L} \Rightarrow$ vyšší $\frac{Y^*}{L}$
- Predikce modelu: země s vyšší mírou úspor a investic mají vyšší úroveň kapitálu a produktu na pracovníka v dlouhém období.

International evidence on investment rates and income per person

Note: These lecture notes are incomplete without having attended lectures

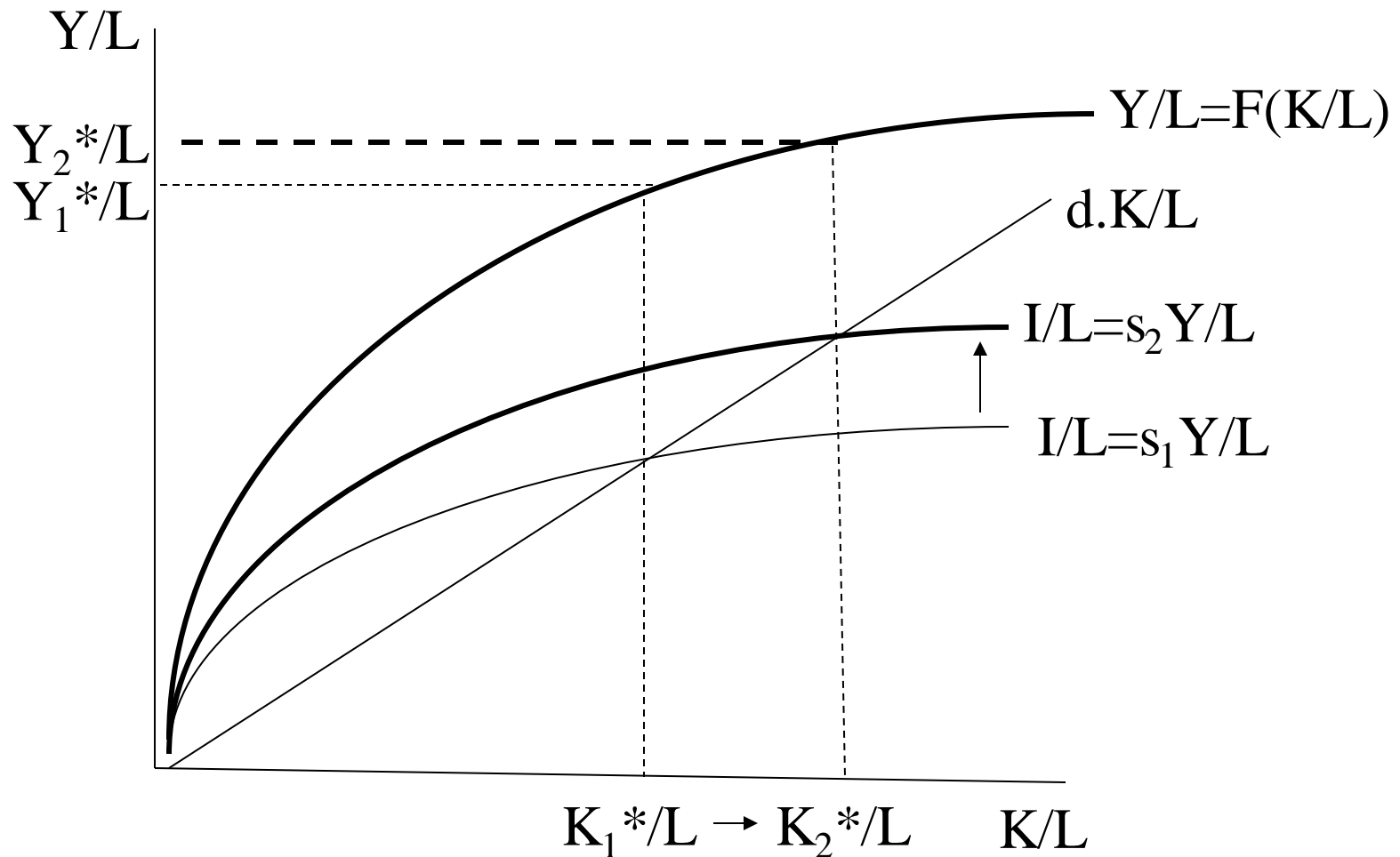

Úspory a ekonomický růst

Co se stane, když vzroste míra úspor?

- Zvýšení míry úspor vede ke zvýšení hospodářského růstu a nakonec k vyššímu stálému stavu kapitálu i produktu na pracovníka. *Ale nikoli neustále!*
- Vyšší úspory vedou k rychlejšímu růstu v modelu Solowa, ale pouze dočasně, **dokud ekonomika nedosáhne stálý stav.**

Úspory a ekonomický růst

Růst populace

- mějme n konstantní míra růstu populace.

$$\frac{\Delta L}{L} = n$$

- investice musí nahradit nejen opotřebovaný kapitál, ale také vybavit kapitálem nové pracovníky

- Stálý stav kapitálu s růstem populace

$$K^*/L = (s/d+n) \cdot (Y^*/L)$$

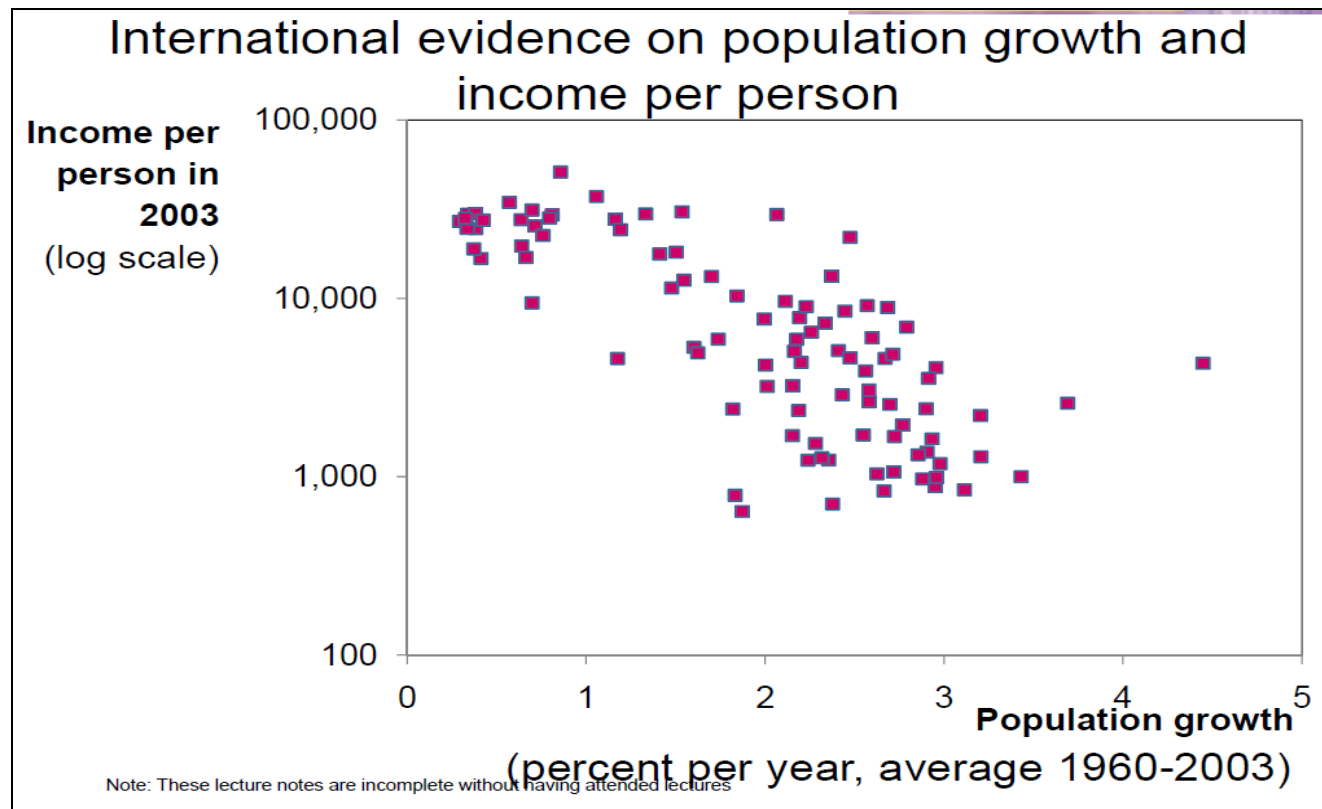
Stálý stav je tím větší čím:

- větší je míra úspor,
- čím nižší je míra opotřebení a
- čím nižší je populační růst.

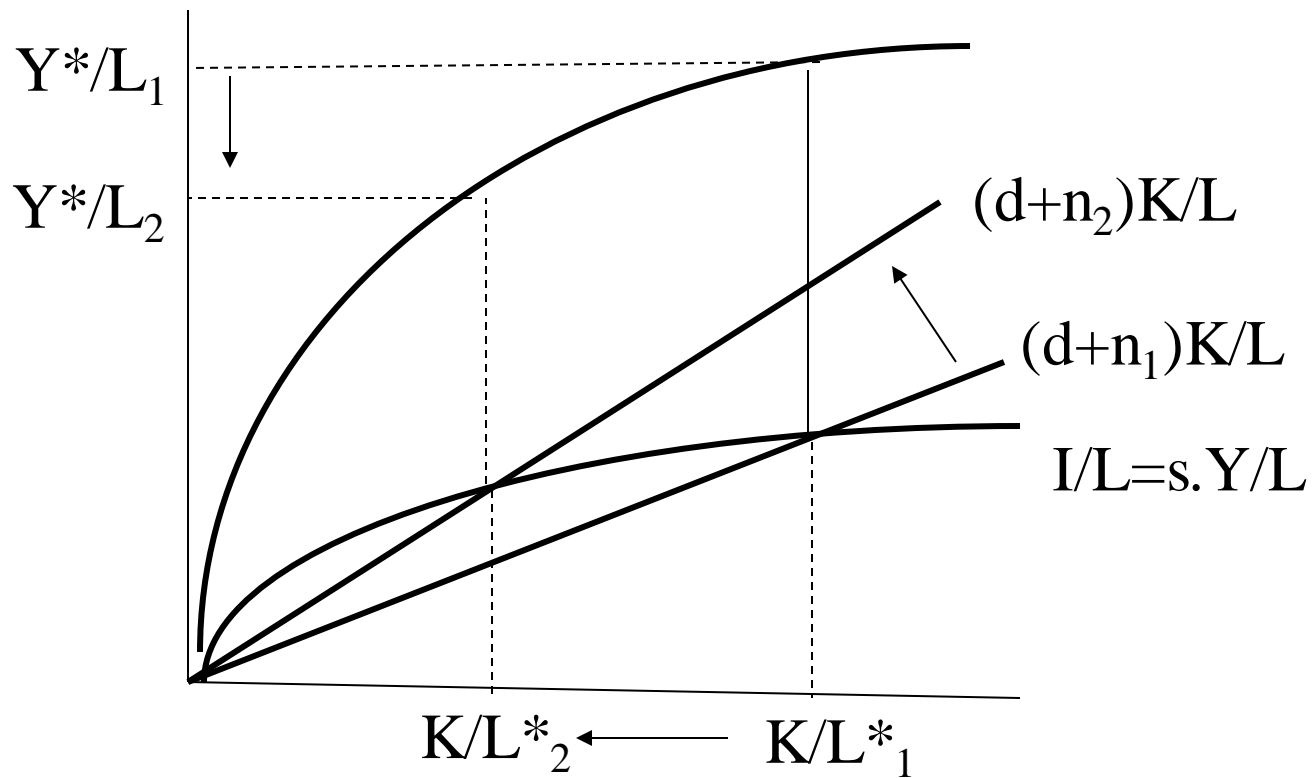
- **Zvýšení růstu populace** sníží kapitál na pracovníka i produkt na pracovníka ve stálém stavu.
- Ve stálém stavu bez růstu populace se kapitál ani domácí produkt nemění
- Stálý stav s růstem s růstem populace znamená, že kapitál i produkt rostou tempem jako roste populace (n).

Predikce Solowova modelu

- vyšší $n \Rightarrow$ nižší $\frac{K^*}{L} \Rightarrow$ nižší $\frac{Y^*}{L}$
- Predikce modelu: země s vyšším tempem růstu populace budou mít nižší úroveň kapitálu a produktu na pracovníka v dlouhém období.

Rust populace

Technologický pokrok

- Proč dochází k růstu produktu na pracovníka vysvětluje technologický pokrok.
- Model ale nevysvětluje, proč a jak technologický pokrok probíhá

$$Y = F(K, LxE)$$

LxE = efektivností pracovník

$$I/LxE = (d+n+g)K^*/LxE$$

Kde g = míra růstu produktivity práce v důsledku technologického pokroku

Stálý stav s technologickým pokrokem

$$I/LxE = (d+n+g).K/(LxE)$$

- Technologický pokrok je v modelu Solowa jediným faktorem, který ve stálém stavu zvyšuje produkt na (reálného) pracovníka.

Shrnutí Solowova modelu

- Když neroste populace; ani nedochází k technologickému pokroku, ve stálém stavu **produkt neroste**.
- Když roste populace tempem n , ale neprobíhá technologický pokrok, ve stálém stavu **produkt roste tempem n** , ale **produkt na pracovníka neroste**.
- Pokud roste technologický pokrok a zvyšuje produktivitu tempem g , ve stálém stavu **produkt roste tempem $(n+g)$** a **produkt na pracovníka roste tempem g** .
- Technologický pokrok modifikuje i kritéria stálého stavu (zlaté pravidlo)

$$MPK = d+n+g$$

$$MPK - d = n+g$$

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

